

gyarországi kommunikációját segítő, kontrasztív elveken alapuló munkát is. (Még egy fontos mozzanatra szeretnék utalni: ahogy Nyirkos István konferenciaelőadásában is elhangzott, a külföld nem sokkötetes, évtizedek alatt elkészülő kiadványsorozatot vár tőlünk, hanem rövid, a mai kor igényeihez igazodó műveket.) Néhány éve készült egy hasonló interjúkötet, talán érdemes lenne ennek is elkészíteni a folytatását.⁵

Azok közül, akiknek alapos képük van Magyarországról, sokan a magyar nyelv elsajátítása révén szerezték tudásukat. Manapság nemcsak a filológusok tanulnak magyarul, hanem a véleményformálásban alapvető szerepet betöltő csúcsdiplomatak és üzletemberek is, s ugyancsak meghatározó szerepe van/lehet egy-egy ország magyarságképének alakításában azoknak a tudósoknak, akik hazánk, illetve térségünk történelmével, gazdaságával stb. foglalkoznak, szintén magas szintű nyelvismeret birtokában.

A nyelvkönyvek – és a tanfolyamokat ajánló prospektusok, újságok és egyéb szóróanyagok – a világ számos országába eljutnak, komoly „országkép-reklámot” biztosítva ezáltal. Örülnék annak, ha a tekintélyes költségvetéssel rendelkező országimázs központban belátnák, hogy a magyar nyelv-oktatás számos lehetőséget rejt magában – számukra is, számunkra is.

A hungarológia jelene és múltja Kijevből nézve

IVAN MEGELA

Tisztelt kollégák! Nagyon fontosnak tartom a nyár végén hagyományosan megrendezett vendégoktatói konferenciákat, amelyeken eszmecseréket folytathatunk a hungarológia aktuális kérdéseiről, körvonalazhatjuk az előttünk álló feladatokat, szólhatunk a jövőt illető terveinkről.

Szóba került a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság és a Nemzetközi Hungarológiai Központ anyagi okokból történő összevonása. Anélkül, hogy túlságosan belemélyednék a kérdés elemzésébe, az a véleményem, hogy egy ilyen lépés elhibázott lenne, még akkor is, ha a két intézmény közös ügyet szolgál, ugyanis ezt teljesen más síkokon teszik, s ezeket nivellálni nem lehet anélkül, hogy kárt ne okoznánk vele magának az

⁵ Do you speak magyarul? Külföldiek Magyarországon. Foreigners in Hungary. (Szerk. R. Székely J.) Budapest, 1996.

ügynek. Ez a vitafórum, mindenesetre alkalmas arra, hogy az ezen a téren rejtőző feszültségek felszínre kerüljenek és feloldhatók legyenek.

Én a hungarológiát úgy értelmezem, mint a Magyarországról és a világ magyarságáról felhalmozott ismeretek rendszerét a maga teljességében és mint geopolitikai realitást fogom föl. A hungarológia komplex fogalom. Egyszerre kereteibe tartozik a táj, a földrajz, a természeti környezet, az ember és a nép. Ezek a felsorolt összetevők azonban nem a maguk önállóságában, elkülönülten, hanem mint a magyarságra vonatkozó egyetemes egésznek elemei jönnek számításba.

Olyan egységről van szó, amelyben Magyarország és a magyarság szinkronikusan és diakronikusan nyilvánul meg és értelmezi önmagát az alábbi központi fogalmak körül: magyarság mint etnosz; Magyarország, mint természeti, ökológiai környezet; magyar nyelv; Magyarország mint állam és társadalom; a magyarság anyagi és szellemi kultúrája; a vallás; bölcsélet, művészet, oktatás, tudomány, jog, értékrend, hadsereg Magyarországon; az ország nemzetközi kapcsolata; a magyar ember, mint típus, a magyar mentalitás; a magyar sors kérdései, az ország történetének tanulságai, a magyar nép történelmi küldetése stb.

A hungarológia tehát minden ezzel kapcsolatos ismeretet magába foglal, s ez ismeretek egységes rendszereként határozza meg magát.

A terület továbbfejlődése túlnyomórészt magukon a magyarokon múlik, hiszen a hungarológia elsősorban az anyaországon belül és a külföldön élő és tevékenykedő magyarok ügye.

Ha tudjuk, hogy mit tartunk fontosnak, mit akarunk magunkról bemutatni a világnak, miről akarjuk meggyőzni az idegeneket, mit tartunk kultúránk legszebb kincseinek, ha megtaláltuk helyünket a globalizált világ-gazdaságban, akkor azt is tudjuk, hogyan és mit kell erről elmondani a külföldieknek.

Természetesen nagyon fontos, hogy mit gondolnak a magyarokról a nagyvilágban. De a külföldnek mutatott kép nem sokat ér, ha eközben az állampolgárok nem tesznek szert arra a tapasztalatra, hogy a civilizált országok közösségéhez tartoznak, hogy erőfeszítéseik eredménnyel járnak.

A megnyílt, szabad világ kíméletlen versenyt diktál (és ez nemcsak a fejlett tőkés országok vonatkozásában van így), amit jól mutat Lengyelország példája is. Közép-Európa szomszédos országaiban most nem annyira Magyarország szolgál beszédtemául, hanem a lengyelek. Az ő eredményeiket állítják most elének példaként, és nemcsak a gazdasági életben elért eredményekről van szó! Az ország egészéről vonzó kép alakult ki az utóbbi időben. A lengyelek nyelvük és kultúrájuk terjesztésé-

ben is igen eredményesek. Lehet, hogy szubjektív vagyok, de tőlünk, Ukrajnából nézve így fest a helyzet.

A 80-as években még Magyarországnak volt olyan tekintélye, mint amilyen most Lengyelországnak van. A magyar áruk voltak a keresettebbek, a magyar szónak presztízse volt. Mostanában, nagy sajnálatunkra, ez nem így van.

Hogyan lehetséges, például, hogy olyan nagy népességű szomszéd országnak, mint amilyen Ukrajna, a fővárosában nincs felsőoktatási intézményben hungarológiai oktatás? A kijevei főiskolákon, egyetemeken számos keleti nyelvet tanítanak, a magyar nyelv oktatásának pedig nincs helye. Annak ellenére nincs, hogy nyilvánvaló érdeklődés van a magyar iránt. Amikor látom, hogy más népek hogyan támogatják saját nyelvük és kultúrájuk terjesztését nálunk, csak csóválni tudom a fejemet.

Mielőtt Bécsben tanítottam volna, a kijevei színművészeti főiskolán dolgoztam, és tanúja voltam annak, hogy a beregszászi színház megalakítása érdekében két magyar tanfolyam is indult. A tanfolyamokon tehetséges kárpátaljai diákok vettek részt, akiből jó színészek lettek, ma is jó nevük van, nemcsak Ukrajnában, de Magyarországon és a környező országokban is. Jó hírét költötték a magyar nemzetnek. Aktív részt vettek a kijevei magyarok kulturális szövetségének életében is. Vasárnapi iskolát is szerveztek nálunk magyar ajkú gyermekek részére. Ezt később magyar nyelvtanfolyammá fejlesztették. A kulturális szövetség most is sokat tesz a hagyomány megőrzése érdekében. Sajnos azonban ez az aktivitás meglehetősen szűk körre korlátozódik és elszigetelt.

A nagy országok megengedhetik maguknak, hogy a világpolitika alkotóiként vagy kereskedelmi és gazdasági területen jelenjenek meg elsősorban. De ezek között is vannak olyanok, mint például az osztrákok és a franciák, akik saját kultúrájuk terjesztésére is igen nagy gondot fordítanak.

A magyaroknak is ezt a példát kellene követniük. Ahol nyelvoktatás van, ott már megnyílik a lehetőség a hungarológia művelésére is. Biztosítani kell ehhez a megfelelő anyagi bázist, és a munka megfelelő színvonalát.

Fájdalmas kérdés a hungarológiai vonatkozású könyvek idegen nyelvű kiadása. Itt a magyarországi szponzorok hozzájárulása nélkül a helyzet reménytelennek tűnik. Hadd említsek egy személyes példát. Nagydoktori dolgozatomnak a kézírata elveszett. A PEN CLUB munkatársai három éve keresik a munkát, hogy teljesíthessék ígéretüket és megjelentessék a disszertációt a Filológiai Füzetek sorozatban.

Különösen azoknak a kutatóknak a helyzete nehéz, akik közé én is tartozom, akik nem valamely kutatóintézet, valamely tudományos műhely keretében végzik a munkájukat, s akik – ilyenek hiányában – nem kapcsolódhatnak be valamilyen magyartanító egyetemi tanszék munkájába sem.

A hungarológiának, hogy a magyarság megtarsa megérdemelt helyét az egységes európai kulturális közösségben, szívósan kell dolgoznia, sőt, új formákat kell keresnie a többi kultúrákkal folytatandó termékeny párbeszéd megteremtése érdekében. Annál inkább, mert a magyarság kulturális jelenléte folytonosságának biztosítása terén a hungarológiának a jövőben is igen fontos szerep fog jutni.

Megjegyzések a hungarológiáról Bukarestből

MOLNÁR SZABOLCS

A konferencia megerősít abban a tudatban, hogy jól értelmeztük a magyarságtudomány mibenlétét és feladatkörét, amikor ezelőtt tíz évvel létrehoztuk a Hungarológiai Tanszékot a Bukaresti Tudományegyetemen. Bár vizsgálódási körének meghatározása számos kérdést vetett fel, a stúdiumot körülhatároló fogalmak szilárdsága is vitatott, a hungarológiát mint tudományos és morális feladatrendszert értelmezve áthidalhatónak véltem az attribútumok állandóságának viszonylagosságát, és nyelvünk, kultúránk, ezredéves civilizációnk kutatásának szükségességét és idegenben való oktatásának elkötelezettségét tartottam alapkérdésnek. Ugyanakkor kutatómunkánknak fel kellett ölelnie a romániai magyar nemzeti-ségi művelődés tárgykörét, a kétnyelvűség kérdését, a Kárpátoktól délre eső román területen élő magyar diaszpóra történetét, más kultúrákkal való szembesülésének eredményeit. E szakterület tág – de nem határtalan – értelmezésének eredményét bizonyítja a szakdolgozatok és a magiszteri disszertációk témáinak széles skálája a mariológától a falfirkákig (ez utóbbi dolgozatot hallgatónk Delhiben angolul bemutatta), iskoladrámáktól a népi csillagászatig, temetőmonográfiától a színháztörténetig, szövegtani vizsgálódástól a műelemzésig. Világossá vált számunkra, hogy a hungarológia tartalmának és feladatkörének országonkénti változatával kell számolnunk.